

Wyrok z dnia 9 czerwca 2010 r.

III ZS 14/10

1. Podejmując uchwałę na wniosek Ministra Sprawiedliwości złożony na podstawie art. 48 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. - Prawo o notariacie (jednolity tekst: Dz.U. z 2008 r. Nr 189, poz. 1158 ze zm.), rada izby notarialnej jest związana przedmiotem tego wniosku; nie jest natomiast związana wskazanym we wniosku sposobem rozstrzygnięcia sprawy.

2. Wyznaczenie przez radę izby notarialnej notariusza na patrona aplikanta notarialnego nie wymaga zgody tego notariusza.

Przewodniczący SSN Kazimierz Jaśkowski (sprawozdawca), Sędziowie SN: Beata Gudowska, Andrzej Wróbel.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 9 czerwca 2010 r. sprawy ze skargi Ministra Sprawiedliwości na uchwałę Rady Izby Notarialnej w W. z dnia 14 stycznia 2010 r. [...] w sprawie wyznaczenia patronów dla aplikantów notarialnych z naboru w 2009 r ,

u c h y l i ł zaskarżoną uchwałę i sprawę przekazał Radzie Izby Notarialnej w W. do ponownego rozpoznania.

U z a s a d n i e n i e

Działając na podstawie art. 47 § 1 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. - Prawo o notariacie (jednolity tekst: Dz.U. z 2008 r. Nr 189, poz. 1158 ze zm.) Minister Sprawiedliwości skargą z dnia 9 kwietnia 2010 r. wniósł o uchylenie uchwały [...] Rady Izby Notarialnej w W. z dnia 14 stycznia 2010 r. w sprawie wniosku Ministra Sprawiedliwości o podjęcie uchwał w sprawie wyznaczenia patronów dla aplikantów notarialnych z naboru w 2009 r. Zaskarżoną uchwałą Rada postanowiła „stwierdzić brak możliwości podjęcia uchwały o treści zgodnej z wnioskiem Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.12.2009 r.”. W tym wniosku Minister Sprawiedliwości zwrócił się o podjęcie przez Radę Izby Notarialnej w W. uchwał w sprawie wyznaczenia patronów dla osób,

które po uzyskaniu pozytywnego wyniku z przeprowadzonego w dniu 19 września 2009 r. egzaminu wstępnego na aplikację notarialną, zostały wpisane na listę aplikantów tej Izby i wyraziły zamiar odbywania aplikacji od 1 stycznia 2010 r.

W uzasadnieniu zaskarżonej uchwały Rada powołała się na zmiany ustawodawcze - poczynając od 1933 r. - regulujące sposób uzyskania stanowiska notariusza, ze szczególnym uwzględnieniem aplikacji notarialnej. Rada nie wskazała jednak, jakie ma to znaczenie dla wykładni przepisów obecnie obowiązujących. Zdaniem Rady jej uprawnieniu do wyznaczenia dla aplikanta notarialnego notariusza - patrona nie odpowiada obowiązek notariusza do przyjęcia patronatu, gdyż ten obowiązek nie wynika z przepisów ustawy, a uprawnienie rady oparte na przepisach rozporządzenia z dnia 22 grudnia 2005 r. jest co najmniej wątpliwe.

W skardze Minister Sprawiedliwości zarzucił naruszenie: 1) art. 10 ust. 1 w związku z art. 188 pkt 3 oraz art. 17 ust. 1 Konstytucji RP, poprzez naruszenie ustrojowej zasady podziału władzy i przypisanie organowi samorządu notarialnego kompetencji mu nieprzystługujących oraz poprzez naruszenie zasady działania samorządu zawodowego w taki sposób, by reprezentował on osoby wykonujące zawód zaufania publicznego i sprawował pieczę nad należytym wykonywaniem tego zawodu w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony; 2) art. 48 Prawa o notariacie, poprzez niepodjęcie uchwały zgodnej z wystąpieniem Ministra Sprawiedliwości; 3) art. 35 pkt 3, art. 72 § 1 i art. 73 Prawa o notariacie, poprzez niewywiązanie się z obowiązku zorganizowania i prowadzenia aplikacji notarialnej, a tym samym uniemożliwienie odbywania przez część aplikantów aplikacji, która winna rozpoczynać się 1 stycznia każdego roku; 4) art. 75 Prawa o notariacie w związku z § 1 ust. 2 i § 5 ust. 1 (w uzasadnieniu powołano także cały § 1) rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 grudnia 2005 r. w sprawie organizacji aplikacji notarialnej (Dz.U. Nr 258, poz. 2169 ze zm.), poprzez niewywiązanie się z obowiązku wyznaczenia patronów dla aplikantów niezatrudnionych przez notariusza lub radę izby notarialnej oraz poprzez uniemożliwienie tym aplikantom odbywania aplikacji.

W odpowiedzi na skargę Rada Izby Notarialnej w W. wniosła o jej oddalenie i zasądzenie od Ministra Sprawiedliwości kosztów postępowania.

Odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 48 Prawa o notariacie Rada stwierdziła, iż za zgodną z wnioskiem Ministra Sprawiedliwości należy uznać każdą uchwałę organu samorządu notarialnego, która ustosunkowuje się do żądania wyrażonego w tym wniosku. Zaskarżona uchwała nie narusza tego przepisu, gdyż jej

przedmiot jest zgodny z wnioskiem Ministra Sprawiedliwości. Nie może on natomiast determinować treści takiej uchwały, albowiem ustawa nie przyznaje mu takiej kompetencji, a tego rodzaju żądanie byłoby sprzeczne z istotą samodzielności decyzyjnej samorządu zawodowego.

Rada podniosła także, iż w zaskarżonej uchwale nie odmówiono wyznaczenia patronów dla aplikantów pozaetatowych, lecz stwierdzono brak środków prawnych, które umożliwiłyby wykonanie tego obowiązku. Kontrowersje budzi tryb dokonywania oceny kandydata na patrona (§ 1 ust. 2 rozporządzenia z 22 grudnia 2005 r.). Zdaniem Rady nie ma podstaw prawnych pogląd Ministra Sprawiedliwości, że następstwem obowiązku Rady wyznaczenia patrona dla aplikanta jest obowiązek notariusza przyjęcia patronatu. Jedynie uzależnienie objęcia patronatem od zgody notariusza czyni zadość prawom jednostki zagwarantowanym w art. 2 oraz art. 31 ust. 3 Konstytucji. Wbrew twierdzeniom Ministra Sprawiedliwości obowiązek objęcia patronatu nie może wynikać z aktu podustawowego i to w sposób pośredni, gdyż narusza to wskazane przepisy Konstytucji. Rada podniosła także, iż w odniesieniu do zatrudnienia aplikanta komorniczego na podstawie art. 29 ust. 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (jednolity tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 167, poz. 1191 ze zm.). Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 14 maja 2009 r., K 21/08 (OTK-A 2009 nr 5, poz. 67) stwierdził, że obowiązek komornika zatrudnienia aplikanta nie ma charakteru bezwzględnego i że jest jednorazowy. Nadto, Rada zwróciła uwagę, że uchwalone przez Naczelną Radę Adwokacką i Krajową Radę Radców Prawnych regulaminy odbywania aplikacji adwokackiej i radcowskiej przewidują wymóg zgody na objęcie funkcji patrona.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga jest uzasadniona. Pierwsze zagadnienie wymagające rozważenia dotyczy wykładni art. 48 Prawa o notariacie. Przepis ten stanowi, że Minister Sprawiedliwości może zwrócić się do organów samorządu notarialnego o podjęcie uchwały w określonej sprawie należącej do właściwości tych organów. Uchwała powinna być podjęta w terminie 1 miesiąca. Regulacja ta polega na utworzeniu szczególnego trybu podjęcia uchwały przez organ samorządu notarialnego, polegającego na związaniu organu przedmiotem uchwały, określonym przez Ministra Sprawiedliwości, a także obowiązkiem jej podjęcia w terminie miesiąca od otrzymania wniosku Ministra.

W tym zakresie Rada Izby Notarialnej w W. trafnie podniosła, iż zaskarżona uchwała nie narusza tego przepisu. Nie można także odmówić słuszności jej twierdzeniu, że Minister Sprawiedliwości nie może narzucić organowi samorządu treści uchwały, gdyż ustawa nie przyznaje mu takiego uprawnienia i że byłoby to sprzeczne z istotą samorządu zawodowego, wynikającą z art. 17 Konstytucji. Treść uchwały podjętej na podstawie art. 48 Prawa o notariacie nie pozostaje jednakże poza możliwością ingerencji Ministra Sprawiedliwości. Tego rodzaju uchwała, tak jak wszystkie inne uchwały organów samorządu notarialnego, może być przez Ministra Sprawiedliwości zaskarżona do Sądu Najwyższego na podstawie art. 47 § 1 Prawa o notariacie. Jako podstawę zaskarżenia przepis ten przewiduje sprzeczność uchwały z prawem. Uchwała podjęta przez organ samorządu notarialnego w wykonaniu obowiązku określonego w art. 48 Prawa o notariacie podlega więc ocenie nie tylko w odniesieniu do jej zgodności z tym przepisem, ale także co do zgodności jej treści z innymi przepisami, w szczególności wskazanymi we wniosku Ministra Sprawiedliwości. Konkludując należy stwierdzić, że podejmując uchwałę na wniosek Ministra Sprawiedliwości złożony na podstawie art. 48 Prawa o notariacie, rada izby notarialnej jest związana przedmiotem tego wniosku; nie jest ona natomiast związana wskazanym we wniosku sposobem rozstrzygnięcia sprawy.

Drugie zagadnienie dotyczy obowiązku notariusza objęcia patronatu. Należy podzielić stanowisko Ministra Sprawiedliwości, że z przepisów art. 17 Konstytucji, art. 35 pkt 3, art. 72 § 1 i art. 73 Prawa o notariacie oraz § 1 powołanego rozporządzenia z 22 grudnia 2005 r. wynikają obowiązki dla rady izby notarialnej oraz dla notariuszy. Rada jest zobowiązana do zorganizowania i prowadzenia aplikacji notarialnej (art. 73 Prawa o notariacie), w tym do zorganizowania szkolenia aplikantów (art. 35 pkt 3). Aplikacja notarialna polega na zaznajomieniu się aplikanta z całokształtem pracy notariusza (art. 72 § 1). Aplikantem notarialnym jest osoba, która została wpisana na listę aplikantów przez radę izby notarialnej (art. 71 § 3). Aplikant odbywa aplikację u notariusza (patrona). Podstawą tego może być umowa o pracę między aplikantem i notariuszem lub wyznaczenie przez radę notariusza na patrona dla aplikanta (§ 1 rozporządzenia z 22 grudnia 2005 r.). Orzecznictwo Sądu Najwyższego przyjmuje, że rada izby notarialnej nie może uchylić się od tego obowiązku (tak wyroki z dnia 17 marca 2010 r., III ZS 7/09 i z dnia 13 maja 2010 r., III ZS 8/10, oba niepublikowane).

Notariusz wyznaczony na patrona dla aplikanta jest obowiązany do przyjęcia tej funkcji. Pożądane jest, aby odbywało się to za zgodą notariusza lub na jego wnio-

sek. Jeżeli jednak pozostała pewna liczba aplikantów, którzy nie mają patrona bo nie zawarli umowy o pracę z notariuszem lub rada nie wyznaczyła ich na podstawie uzgodnień z notariuszem, to rada może wyznaczyć notariusza na patrona bez jego zgody.

Nałożenie obowiązku wyznaczenia patrona na radę izby notarialnej, która jest jedynie organem izby notarialnej oznacza, że obowiązek ten spoczywa na samorządzie notariuszy zrzeszonych w izbie (art. 26 § 2 Prawa o notariacie). Obowiązek ten jest elementem publicznoprawnego obowiązku zorganizowania i prowadzenia aplikacji notarialnej. Sposób jego wykonania został pozostawiony radzie izby notarialnej, w granicach wyznaczonych ustawą. Swoboda notariusza jest węższa niż obywatela, bo jest członkiem samorządu zawodowego osób wykonujących zawód zaufania publicznego (art. 17 ust. 1 Konstytucji). Notariusz musi brać udział w wykonywaniu zadań swego samorządu. Należyte szkolenie aplikantów notarialnych leży w interesie publicznym. Ten interes i zaufanie do zawodu notariusza byłyby naruszone, gdyby izba notarialna nie zapewniła aplikantom realizacji ustawowego prawa do szkolenia dlatego, że koliduje to z interesem notariuszy niewyrażających zgody na objęcie patronatu. Przyjęcie odmiennego stanowiska oznaczałoby, że notariusze swoim zachowaniem mogą faktycznie derogować przepis ustawy zobowiązujący samorząd notarialny do szkolenia aplikantów. Trzeba mieć przy tym na uwadze, że - jak słusznie stwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 13 maja 1999 r., III SZ 1/99 (OSNAPiUS 2000 nr 22, poz. 840) - z przepisu art. 17 ust. 1 Konstytucji wynika, iż samorząd notarialny w wykonywaniu swoich ustawowo określonych zadań powinien kierować się nie tylko i nie przede wszystkim interesem zrzeszonych w nim osób, lecz interesem publicznym.

Argumenty Rady związane z zatrudnianiem aplikantów komorniczych oraz sposobem obejmowania patronatem aplikantów adwokackich i radcowskich mają bardzo odległy związek z rozpoznawaną sprawą i jako oparte na innych uregulowaniach nie mogą wpłynąć na rozstrzygnięcie w przedmiocie rozpoznawanej skargi.

Z tych względów na podstawie art. 47 § 2 Prawa o notariacie orzeczono jak w sentencji.

=====